

پنجشنبه 3 مرداد 1392 - 15 رمضان 1434 - 25 جولای 2013

در تاریخ ایران، حق قضاوت کنسولی یا کاپیتولاسیون چند بار به بیگانگان اعطا شده است. شاه سلطان حسین صفوی و فتحعلی شاه ...

3 مرداد در گذر تاریخ

* تصویب قانون کاپیتولاسیون (1343ش)

اشاره:

در تاریخ ایران، حق قضاوت کنسولی یا کاپیتولاسیون چند بار به بیگانگان اعطا شده است. شاه سلطان حسین صفوی و فتحعلی شاه (پس از شکست در جنگ ترکمانچای)، از این امتیاز برای حفظ تاج و تخت خود استفاده نمودند تا از اشغال پایتخت توسط بیگانگان جلوگیری کنند. با این حال این عمل به قدری در نظر مردم قبیح جلوه می‌کرد که این پادشاهان به‌عنوان خائنین به ایران در تاریخ ثبت شده‌اند. اما باید گفت مفتضحانه‌ترین تصویب لایحه کاپیتولاسیون در زمان محمدرضا شاه رخ داد که در مجلس و آن‌هم در زمانی اعطا می‌گردید که اکثر مردم بیدار شده بودند. سردمداران مملکت در ازای دریافت دویست میلیون دلار وام مرتکب چنین خیانتی شدند. در واقع شاه در مقام شخص اول کشور در حالی این ننگ را احیا می‌کرد که چندی قبل لغو شده بود. با سفر شاه به امریکا در تیرماه ۱۳۴۳ش و مذاکراتی که صورت گرفت، امریکا اعطای کمک‌های نظامی را به وضع مقرراتی در زمینه مسائل قضایی منوط کرد و شاه نیز برای دریافت دویست میلیون دلار کمک نظامی، به امریکا قول مساعد داد. پس از بازگشت شاه از امریکا، لایحه کاپیتولاسیون در مجلس سنا طرح گردید. در سوم مردادماه ۱۳۴۳ش مجلس سنا جلسه فوق‌العاده‌ای تشکیل داد تا به بررسی لایحه‌ای چندفوریته بپردازد. این جلسه از صبح تا نیمه‌شب ادامه داشت و سرانجام در نیمه‌شب، لایحه کاپیتولاسیون مطرح گردید. حسنعلی منصور نخست‌وزیر وقت، برای طرح لایحه تقاضای فوریت کرد. مجلس سنا وارد شور گردید و جلسه سرانجام ساعت دوازده شب خاتمه یافت. در این جلسه، عده‌ای از سناتورها ناراضی بودند ولی نمی‌توانستند ناراضی‌تانی خود را ابراز نمایند. پس از این، لایحه در تاریخ بیست و یکم مهرماه ۱۳۴۳ش در مجلس شورای ملی نیز مطرح شد و در غیاب رئیس مجلس و ۲۵ تن از نمایندگان، به تصویب رسید. لایحه مزبور با هفتاد و چهار رأی موافق و شصت و یک رأی مخالف تصویب گردید. لایحه کاپیتولاسیون سرانجام سه ماه پس از پیروزی انقلاب اسلامی، با تصویب شورای انقلاب و دولت موقت، لغو گردید.

* درگذشت دکتر حمید عنایت، نویسنده و مترجم توانای ایرانی (1361ش)

اشاره:

دکتر حمید عنایت استاد علوم سیاسی و مترجم حوزه فلسفه سیاسی متولد ۱۳۱۱ش در تهران می‌باشد. وی مدرک کارشناسی را از دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران دریافت و برای ادامه تحصیل - به دلیل کسب رتبه اول - بورسیه دولتی می‌گیرد. وی مدرک کارشناسی ارشد خود را در زمینه علوم سیاسی از مدرسه اقتصاد و علوم سیاسی دانشگاه لندن و مدرک دکترای تخصصی را از مدرسه مطالعات شرق و آفریقای دانشگاه لندن دریافت می‌دارد. دکتر عنایت در ۱۳۵۱ش (۱۹۷۲م) جایزه تحقیقاتی دانشگاه تهران را از آن خود کرد و در سال بعد ۱۳۵۲ش (۱۹۷۳م) بورس کالج سنت‌آنتونی دانشگاه آکسفورد را گرفت و در همان سال در دانشگاه تهران به سمت دانشیاری ارتقا یافت و ضمن تدریس در دانشگاه، به تحقیق و تتبع ادامه داد. دکتر عنایت در مدت عمر کوتاه خود کتاب‌ها و مقاله‌های متعددی در زمینه فلسفه و اندیشه سیاسی تألیف و ترجمه کرد. از این استاد فرزانه آثار ارزشمندی چون «؛اندیشه سیاسی در اسلام معاصر»؛ «؛تاریخ اندیشه‌ها و نهادهای سیاسی در ایران و اسلام»؛ «؛فلسفه سیاسی غرب، از هراکلیت تا هابز»؛ «؛اسلام و سوسیالیسم در مصر»؛ «؛شش گفتار درباره دین و جامعه»؛ «؛جهان از خود بیگانه»؛ «؛کتاب‌شناسی مآخذ علوم سیاسی به زبان فارسی» و «؛افکار سیاسی غرب، از فتح مصر به‌وسیله ناپلئون تا جنگ جهانی دوم» باقی‌مانده است.

* واگذاری امتیاز بهره برداری از معادن ایران به رویتر انگلیسی در زمان ناصرالدین شاه (1251 ش)

اشاره:

یکی از مشهورترین امتیازاتی که در زمان ناصرالدین شاه قاجار و با اصرار میرزا حسین خان سپهسالار، صدر اعظم وقت به بیگانگان داده شد، امتیاز رویتر بود. این امتیاز بین دولت ایران و یک فرد انگلیسی به نام بارون جولوس رویتر که یک یهودی بود در 24 ماده به امضا رسید. به موجب این قرارداد، امتیاز انحصاری ایجاد راه آهن و استخراج معادن ایران از قبیل ذغال سنگ، آهن، مس، سرب،

نفت و به طور کلی هر معدن دیگری را که قابل بهره برداری برای کمپانی باشد به مدت هفتاد سال به رویتر انگلیسی واگذار شد. در این قرارداد خفت بار،

رویتر حق داشت به هر اسم و با هر شرایطی که لازم بداند، یک یا چند شرکت جهت انجام امور امتیاز نامه تشکیل دهد؛ اراضی مورد نیاز خود را به طور رایگان دریافت دارد؛ مصالح مورد استفاده‌اش را به طور مجانی تحویل گیرد و از پرداخت تمام حقوق و عوارض گمرکی معاف باشد. این قرارداد به علت تخلف در اجرای مفاد آن در زمان تعیین شده و همچنین دخالت روسیه، هرگز به مرحله اجرا نرسید ولی بدنامی آن برای میرزا حسین‌خان مشیرالدوله، معروف به سپهسالار، صدر اعظم ناصرالدین شاه ماند. البته دولت ایران بعدها، قرارداد دیگری به عنوان غرامت، با پسر رویتر منعقد کرد و از قبیل آن، بانک شاهنشاهی و بانک صنایع و معادن ایران توسط وی تأسیس شد.

* درگذشت خانم دکتر « عصمت ستارزاده» محقق و مترجم معاصر (1372 ش)

اشاره:

خانم دکتر عصمت ستارزاده در سال 1290 ش در تبریز زاده شد و در سال 1316 به عنوان معلم به وزارت فرهنگ پیوست. وی پس از مدتی، تحصیلات خود را ادامه داد تا این که در سال 1344 ش موفق به اخذ دکترای زبان و ادبیات فارسی گردید. دکتر ستارزاده از همان آغاز به سبب تسلطی که بر زبان ترکی اسلامی داشت، تلاش خویش را صرف ترجمه آثاری کرد که دوستداران فرهنگ پربار فارسی به زبان ترکی نگاشته بودند، تا بدین طریق بتواند ارتباط کهن این دو سرزمین را گسترش بخشد. ایشان در این میان کتب متعددی ترجمه نمود که ترجمه شرح سودی بر حافظ در چهار جلد، ترجمه شرح کبیر انغروی بر مثنوی معنوی در پانزده جلد و نیز تفسیر سودی بر گلستان از آن جمله‌اند. سرانجام خانم دکتر ستارزاده این محقق و مترجم معاصر در سوم مرداد ماه 1372 در 82 سالگی در تهران درگذشت.

16 رمضان در گذر تاریخ

* آغاز جنگ « قادیسیه» میان سپاه اسلام و ایران (14 ق)

اشاره:

در ادامه‌ی جنگ‌های صدر اسلام، خلیفه‌ی دوم، سعد بن ابی وقاص را مأمور فتح ایران کرد و از جانب یزدگرد سوم پادشاه ساسانیان، رستم پسر فرخ زاد به فرماندهی قوای ایران تعیین شد. پس از مذاکرات اولیه و پیشنهاد قبول جزیه یا اسلام آوردن، سپاه ایران جنگ را برگزید و اسلام را نپذیرفت. سرانجام جنگ بین دو طرف در ناحیه‌ی قادیسیه در عراق در گرفت و پس از چندین شبانه روز، سستی بر سپاه ایران چیره گشت و نیروهای ساسانی شکست خوردند. فتح قادیسیه و رسیدن اعراب به ساحل غربی دجله مقابل ایوان مداین، سقوط پایتخت و انقراض دولت با عظمت ساسانی را قطعی نمود.

* وفات « ابن زُملکانی» فقیه و محدث مسلمان (727 ق)

اشاره:

ابوالمعالی کمال الدین محمد بن علی بن عبدالواحد انصاری معروف به ابن زُملکانی در سال 667 ق در حوالی دمشق به دنیا آمد. وی علم و دانش را نزد اساتید و علما آموخت و به یادگیری علوم دینی و حدیث همت گماشت و بیست و چند ساله بود که اجازه‌ی صدور فتوا یافت. ابن زُملکانی در کنار مشاغلی چون قضاوت، به تعلیم و تعلم نیز ادامه داد و در بسیاری از مدارس دمشق به تدریس مشغول شد. گویند، وی فردی خیال‌پرداز بود و مبانی فکری خود را بر تخیلات استوار می‌ساخت و حتی بر اساس آن‌ها عمل می‌کرد. از اینرو در رنج و ناراحتی به سر می‌برد، زیرا برخی با او دشمنی می‌کردند و حسادت می‌ورزیدند. از جمله آثار ابن فقیه، محدث و ادیب مشهور دمشقی می‌توان به کتاب البُرهان الکاشف عن اعجاز القرآن، مولدُ التبی و... اشاره کرد. ابن زُملکانی در اواخر عمر قرار بود تا از طرف سلطان مصر به قاضی القضاتی دمشق منصوب شود که در راه بیمار شد و در شصت سالگی بدرد حیات گفت. جنازه‌ی وی را به قاهره برده و در نزدیکی قبر شافعی به خاک سپردند.

* درگذشت دانشمند و مورخ بزرگ اسلامی « ابوالعباس مقریزی» در مصر (845 ق)

اشاره:

ابوالعباس احمد بن علی بن عبدالقادر بعلبکی مصری ملقب به تقی الدین و مشهور به مقریزی از مشاهیر مورخین عرب در سال 766 ق در قاهره به دنیا آمد. او در آغاز حنفی مذهب بود و در آخر به شافعی گرایید. مقریزی چندی قضاوت در قاهره را به عهده داشت و پس از اقامتی ده ساله در دمشق به قاهره بازگشت و انزوا گزید. وی عزت را در عزلت می‌دید و بدون ضرورت با کسی تردد و مراوده نمی‌کرد. آوازه‌ی مقریزی، عالم‌گیر و ضرب‌المثل بود. مقریزی آثار بسیاری دارد که به دو بیست مجلد می‌رسد. تاریخ مصر، مشاهیر مصر، دُرِّ العُقُودُ الفریده و المواعظ از آن جمله‌اند. مقریزی در 79 سالگی در مصر وفات یافت و در قاهره مدفون شد.

* ارتحال عالم فرزانه « شیخ محمدرضا مظفر» اندیشمند بزرگ و اصلاح‌گر مسلمان (1383 ق)

اشاره:

آیت الله شیخ محمدرضا مظفر در شعبان 1322 ق در نجف زاده شد. پس از فراگیری مقدمات و سطوح، در حلقه‌ی درس میرزای نایینی، آقاضیاء عراقی، سیدعلی قاضی طباطبائی و... حاضر گشت و پس از سالیانی به اجتهاد دست یافت. برنامه‌ها و فعالیت‌های اصلاحی آیت الله مظفر، نام او را در زمره‌ی یکی از احیاگران عصر حاضر در تاریخ کهن حوزه‌ی نجف جاودان ساخت. تأسیس جمعیت مُتَنَدی التشر، دانشکده‌ی مُتَنَدی، مدارس مُتَنَدی و تدوین کتاب‌های درسی از جمله‌ی این فعالیت‌ها می‌باشد. همچنین آیت‌الله مظفر، استادی متبحر و نویسنده‌ای توانا بود که ده‌ها اثر علمی از خود به یادگار گذاشته است. این عالم بزرگوار سرانجام پس از 62

سال زندگي پر برکت دعوت حق را لبیک گفت و در مقبره‌ي خانوادگي واقع در جاده‌ي کوفه به خاک سپرده شد.

25 جولاي در گذر تاريخ

* آغاز قيموميت انگلستان بر کشور اسلامي فلسطين (1921م)

* سقوط حکومت

«#; بنیتو موسولینی» دیکتاتور ایتالیا در جریان جنگ جهانی دوم (1943م)

* بمباران بی‌امان بندر هامبورگ آلمان توسط هواپیماهاي آمریکا و انگلیس (1944م)

* اولین پرواز هواپیما بر فراز دریای مانش (1909م)

* تولد «#; هارمیتس رامیراند» نقاش و هنرمند نامی هلندی (1606م)

* شروع مجدد حملات زمینی،

هوائی و دریائی رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان (1993م)

* اعدام «#; آندره شییه» شاعر فرانسوی در جریان انقلاب این کشور (1794م)

* اختراع و آزمایش اولین لوکوموتیو باری جهان در انگلستان (1814م)

* آغاز جنگ بین چین و ژاپن در جنوب شرقی آسیا (1894م)

* سقوط رژیم سلطنتی تونس ،

توسط جنبش آزادی بخش ملی مردمی (1956 م)